

FILMKULTURA

+ SZERKESZTI: LAJTA ANDORJ +

II. ÉVFOLYAM
= 9. SZ. =
1929. SZEPT. 1.

FEHÉR ERNŐ
a Hunia Filmgyár Rt.
műszaki igazgatója
(Photo Amster)

ÁRA 1 PENGŐ

Fenyvesi Emil hatyudala a rabbi szerepében!

SZEREPLŐK:

Szuchányi Éva
Fenyvesi Emil
Verebes Ernő
Tahy Victor
Szerémy Zoltán

•

Teljesen új fel-
vételek!

•

Egészen átdol-
gozva és kibő-
vítve!

•

Gyönyörű tata-
tővárosi, viseg-
rádi, fővárosi és
modern techni-
kájú műtermi
felvételek!

A felejtethetetlen művész utolsó örökbecsű alakítása!

PÉNTEK ESTE

Filmtörténet 7 felvonásban.

Szomory Emil drámája után írta és rendezte: **DEÉSY ALFRÉD.**

DEÉSY-FILM

Budapest, VII., Dohány-uca 60-62. I. 10. Telefon: J. 326-45.

FILMKULTURA

FILMMŰVÉSZETI- ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

II. ÉVFOLYAM.

= 9. SZÁM. =

1929. SZEPTEMBER 1.

A beszélő és hangosfilmek cenzurálása

A filmcenzurához közelálló hivatalos tényezőtől kapjuk a következő figyelemreméltó sorokat:

A hangos filmek kérdéséről úgy a filmszínházak, mint a filmkölcsonzók szempontjából, különösen a vonatkozó hatósági rendelkezések alkalmazását illetően, az utóbbi időben a sajtóban sokféleképen esett szó. Még néhány hónappal ezelőtt a *nagyon beavatottak* azt is vélték tudni, hogy a belügyminiszter a mozgóképzemek feletti ellenőrzési és irányító jogánál fogva, a *hangos filmek előadását külön engedélyhez fogja kötni*, illetőleg *előreláthatólag ezidén nem is fogja engedélyezni.*

Az idő elmúlt és ma már csak napok választanak el bennünket a legközelebbi hangosfilm előadásától, de a sokat kolportált belügyminiszteri *tiltó rendelkezés vagy beavatkozás még mindig nem érkezett meg.*

Azok, akik a belügyminisztérium működését figyelemmel kísérik, már régen rájöttek arra, hogy a filmszínházak *üzleti jellegű tevékenységébe a hatóságok egyáltalában beavatkozni nem akarnak.* Ez lehetett az oka annak, hogy a belügyminiszter a han-

gos film problémáját *a filmszínházak szempontjából még nem is érintette,* mert erre nincs is szükség. A hangos film a néma filmnek *egy más formája vagy megjelenése* és így kétségtelenül szervesen bekapcsolódik a mozgóképzem feladataiba.

Az a körülmény, hogy itt zene és énekkiséret, itt-ott párbeszéd is szerepel a hangosfilmeknél, nem lehet indok arra, hogy a filmszínház szempontjából ezek a filmek *más elbírálás alá essenek,* mint a néma filmek. Ez volna a helyzet a *hangos filmek és a filmszínház közötti vonatkozásban.*

Más a helyzet a *hangosfilm és a filmkölcsonzók közötti jogi vonatkozásban.* Természetes és itt magától értetődő, hogy a hangos filmek *ugyanolyan cenzura alá esnek, mint a néma filmek.* Ennek a cenzura-felülvizsgáltnak a lebonyolítása aligha problematikus, bár a cenzura ezidőszereint megfelelő leadógéppel nem rendelkezik, de hiszen nincsen akadálya annak, hogy a cenzura a hangos filmeket az egyes filmszínházakban vizsgálja meg, épen úgy, ahogy a *filmszkeccseket* is hosszú esztendők gyakorlata alapján

esetenként a szkeccset előadó színházban vizsgálja meg.

Ahol a hangosfilmen csak ének és zenekiséret van, ott a cenzura semmiféle különös feladat előtt nem áll. Bizonyos nehézségek csak a párbeszédes talkieknél állhatnak elő. Itt természetesen igénybe vesznek olyan cenzorokat, akik a talkie nyelvét értik és a párbeszédekben előadottakat az eredeti nyelven is úgy, ahogy hallják, elbírálják.

Valószínűnek tartjuk, hogy a cenzura azt is vizsgálja, hogy az eredeti talkie párbeszédnek felirati formában miként lettek átültetve magyarra. Nehézség, véleményem szerint, itt se lesz. Az eddigi hangos filmek párbeszédre része, ahogy azokat a külföldről is ismerjük, mind olyan, hogy a cenzura szempontjából kifogás alig tehető. Ha még hozzávesszük az átdolgozás alkalmával természetszerűleg belekapcsolódó óvatosságot, úgy itt kifogás aligha merülhet fel.

Egy harmadik vonatkozása a talkieknak a filmgyártási rendelettel kapcsolatban merül föl. Természetesnek tartom, hogy a némán már lecenzurázott filmek hangos formájukban csak akkor kerülhetnek nyilvános előadásra, ha azokat a cenzura hangos formájukban is megvizsgálta. Ezt már azért is szükségesnek tartanók, mert a filmek hangos mivolta annyira lényeges jellegzetessége a filmnek, hogy ezt a tényezőt az engedélyokiraton is le kell rögzíteni. Miután a talkie néma formájá-

ban való lecenzurálása nem történhetett meg, természetes, hogy hangos formájában ugyancsak be kell mutatni.

Ez az okfejtés különösen azokat a hangos filmeket vonja cenzurálás alá, amelyeket némán már lecenzuráltak és ahol a talkie-rész kizárólag a filmmel szervesen összefüggő mechanikai zenekiséretre szorítkozik. Természetes, hogy a némán már lecenzurázott film, amennyiben ebben énekrészek, párbeszédnek vannak, újból lecenzurázandók.

A filmcenzura, véleményem szerint, az új filmgyártási rendelet intézkedései folytán, az ilyképen lecenzurázott hangos filmeket még akkor is, ha azok néma formája már augusztus elseje előtt is le volt cenzurázva, engedélyokirattal együtt csak akkor adhatja ki, ha az új kormányrendelet alapján a filmkölesznő egy behozatali jegyet (kontingens jegyet) ad be.

A behozatali jegy megszerzéséről természetesen a filmkölesznőnek kell idejében gondoskodni. A cenzura itt semmiféle kedvezményt nem adhat, mert a vonatkozó kormányrendelet ebben a kérdésben imperative rendelkezik. Ajánlatos tehát, ha az érdekelt hangos filmkölesznők még idejében gondoskodnak a szükséges behozatali jegyről.

Ez a kérdés-komplexum az illetékes hely döntése után előreláthatólag a jövő héten kerül a megfelelő fórum utján az érdekeltek tudomására.

Dr. VÁRI REZSŐ

ügyvéd,

az Országos Magyar Mozgóképipari
Egyesület ügyésze:

A BESZÉLŐFILM ÉS SZERZŐI JOG

A beszélő és hang-film egy új problémát illeszt a nemzetközi szerzői jogi kérdések sorába: nevezetesen, hogy a beszélő és hang-film zenéjére vonatkozólag kit illet a szerzői jog.

A filmre magára nézve a gyakorlat egy fikcióval segít magán: a gyárat *tekintheti szerzőnek*. Miért? Azért, mert a filmnél az egyes részek olyannyira elválaszthatatlanokká válnak, hogy itt még az egyes részek szerzőivel szemben is a gyár válik alkotóvá, mert ő olvasztja a különböző szerzők munkáit egy egészbe: így a scenáriumíró, a dramaturg, a rendező *mind mind szerzők*, mindegyik egy művet teremt, azonban ezek a művek beolvadnak az összességbe, a filmműbe, attól el nem választható és az egészre nézve, tehát a gyár lesz szerzőnek tekintendő: ha pl. arról van szó, hogy egy-egy munkát esetleg változtatásokkal is bitorolnak.

Amde itt erre a fikcióra szükség van, miután nem léphetnek fel külön az egyes szerzők, bár jogilag elfogadható, hogy az a rendező, akinek rendezői eszméjét bitorolták, az a szerző, akinek valamely fordulatát vagy meséjét lopták el, forduljon a bitorló ellen. De ha pl. egy jogosulatlan kópiát csinálnak a filmről (dublirozás), úgy kétségtelen, hogy a gyár léphet fel!

A film zenéje *önálló mű*, ugyanúgy, mint pl. egy-egy zenés színműnél önálló munka a zene és arra a zeneszerzőt külön szerzői jog illeti meg. Itt is ugyanezt a jogelvet kell követnünk, mert a zene nem olvad bele annyira a szövegbe, nem elválaszthatatlan a filmalkotás többi részétől, hanem *önmagá-*

ban véve is szerzői mű, amely szerzői védelem tárgya kell, hogy legyen. Vonatkozik ez a zenére, vonatkozik ez a beszélő filmre, a dialogusokra is. Itt tehát egy igen érdekes jogi helyzet fog adódni: amíg a film alkotóinak, az íróknak, a dramaturgnak, a rendezőnek a filmműre, mint olyanra, nem lesz szerzői joguk, addig a film *zeneszerzőjének*, a maga művére nézve lesz szerzői joga.

Más helyzet a beszélő filmnél, az úgynevezett párbeszédeknel: nyilvánvaló, hogy ezek a párbeszédek írói alkotások, ezek képezhetik egy-egy mese kiegészítő részét, de önállóan elő nem adhatók, azok beolvadnak az egész műbe. Ezekre a párbeszédekre, miután *el nem választható az egész filmműtől*, miután *nem képeznek önálló alkotást*, hanem csupán a mese kiegészítő részei, a szerzői jog a gyárat fogja illetni, csakúgy, mint a rendező, a színész stb. munkája. — Bár az is bizonyos, hogy ha például egy ilyen párbeszédet, ami elképzelhető, valaki nyomtatásban reprodukál a szerző beleegyezése nélkül, *szerzői jogbitorlást fog elkövetni* és a párbeszédek szerzője is felléphet, de felléphet a gyár is.

Kétségtelen az, hogy *ez bizonyos bizonyalmakat fog okozni* és ezen csak egy segíthet: a filmmel kapcsolatos szerzői jogi kérdések újabb nemzetközi jogi rendezése. Ezt a munkát a berni szerzői jogi konferencia megkezdette, folytatta a múlt évi római szerzői jogi konferencia és reméljük, hogy a következő konferencia végre *e kérdéseket megfelelő jogi megoldáshoz fogja juttatni*.

GARAMI ANDOR:

MIÉRT „MŰVÉSZIETLEN” A FILM?

A film: a művészet és a technika keveréke. A film-technika a „mozgóképek” feltalálásának rövid ideje óta a tökéletességnek oly magas fokára jutott, hogy a technikusoknak nem sok dolguk van már velem, ha eltekintünk az egyes speciális követelményektől, mint a természetes színezésű film, a hangos film és a rádiófilm. A fotográfia hasonlít a valóság plasztikus tükörképéhez és ennek a reprodukciója modern apparátusok segítségével annyira tökéletes, hogy a néző illúzióját a legcsekélyebb dolog sem zavarja meg. Az eddig kevés ideig tartó életképességű és ellenállóképes-ségű celluloidszalagot új regeneráló methodusokkal teljes sikerrel lehet erősíteni és szinte újjá tenni, a hyperszenzibilitású filmszalaggal természetes fény mellett is lehet már nagyszerű felvételeket készíteni — egyszerű technikai szempontból a film elérte a lehetőségek határait.

Nem ilyen a helyzet a művészeti kérdések szempontjából. Ma már a legkonzervatívabb körök és tekintélyek is elismerik hogy a film a művészetnek egyik jelentős ága, amelynek azonban egyéni törvényei és követelményei vannak, egyéni kifejezési lehetőségekkel. Hiánytalanul készült már nem egy film-darab, amely a „művészet” szó legmagasabb rangú eszméi értelmének mindenben megfelelt. Vannak már a filmnek nagyságai is, akik a művészettörténetben ép olyan halhatatlanok lesznek, mint például Shakespeare, Goethe, vagy Michelangelo, (emlékezzünk most csak Charlie Chaplin nevére). Már sikerült bizonyos művészeti magaslatokra eljutni, egyre-másra készülnek már nagy filmsikerek, amelyek a „művészet” másfajta találkozásával minden tekintetben felvehetik a versenyt.

Mégis!

Mégis a filmek többsége számtalanszor felhasználta klisszéje a többé-kevésbé rossz, tulságosan művészi ös-formáknak. Pedig rengeteg az új anyag, amelyet mozgóképre át lehet ültetni. Az egész világ állandóan új ideák, új témák, új cselekmények, új ötletek után kiált. Mindenütt, ahol a filmet ismerik, keresik a helyes irányzatot. Amerika, amely az egész világot filmjarmában tartja, etekintetben ismét elvesztette eredetiségét és ma már szériaszerűen állítják elő ott a filmeket, miként Henry Ford az autókat. Németország az amerikai konkurenciával szemben vívott harcból szerencsésen, mint győztes került ki, azonban csupán — és sajnos — a filmek jóságának és művésziességének feláldozásával.

Régi igazság a művészetben, hogy a mennyiség a minőség rovására megy. Aki sokat markol, kevés maradandót fog. Franciaország, a film bölcsője, egy új filmdekrétummal próbál friss vért vinni a francia filmélet beteg és eler nyedt creibe; ennek eredményére azonban még várunk kell. A nordisk filmipar néhány év előtt még büszkesége volt Európának, ma pedig likvidál . . . Olaszországban teljesen letört a filmipar. Angliában rövid idő óta életre hívták a filmipart, szinte azt lehetne mondani, hogy törvényes állami támogatással, de már ott is hallatszanak hangok, amelyek óvnak a túlzott filmtermeléstől és utalnak az ennek következtében beálló ellaposodásra, közepeszerűségre.

Hol lehet keresni ennek a világkrisisnek az alapját? Egyes okokat könnyű felhozni, de véleményem szerint a legfőbb két okot a következő két körülményben lehet megtalálni: a mozika száma állandóan szaporodik, a meglevő régiekhez mindig újak jönnek; a mozika

szaporodása a filmtermelés fokozását vonja maga után, ennek természetes folyománya pedig az előállított film-tömegek vérszegénysége és sivársága. És itt érkezünk el a második alapvető okhoz; az ugynevezett „Drehbuch“ megírása (vagyis a technikailag is kidolgozott szcenáriumé) tapasztalt szakembert igényel. Az ilyen szakemberek száma pedig bizony nagyon kevés.

A filmek egészségtelen túlprodukcója és az a körülmény, hogy ezeket a filmeket rendszerint ugyanazok az emberek írják, bűnösök abban, hogy a legtöbb filmdráma olyan naiv és — művészietlen. De tegyük kezünket szívére. Vajjon művészi magaslapon állanak-e mind a most megjelenő regények és előadásra kerülő színdarabok?

Vajjon e tucattermelés (paradox dolog termelésről beszélni művészeti kérdésekben de az már így van) jobb minőségű-e a más művészeti ágakban, mint a filmvilágban? Alig hisszük.

Most még egyet. Mi lesz a jövőben? Ó, az nagyon egyszerű: ép úgy mint mindenben: válságok jönnek, múlnak és nemcsak a film terén, de minden más téren érvényes e mondás, hogy a művészetet mindaddig teremteni kell, amíg szórakoztató műveket iparszerűleg alkotnak. Egy olyan filmszellem, mint Murnau (Virradat!) ép oly kevéssé fog giccsot alkotni, mint pl. Bernard Shaw, de sajnos azt bajosan fogjuk egyelőre nélkülözni, hogy a Courth-Mahlerék akár az irodalomból, akár a filmvilágból kihajljanak.

FALUDI SÁNDOR

a Kovács- és Faludi filmlaboratórium társtulajdonosa :

TISZTÁZÓDIK A LONDONI HANGFILMZAVAR

A világ folyását, a történelmi fejlődést megakadályozni nem lehet. A beszélő és hangfilmet utjában feltartóztatni nem lehet, mint ahogy nem lehetett megakadályozni, hogy konfliktus után taxi következzen, vagy hogy a telefonos kisasszonyokat automata telefon pótolja. A némafilm eljutott fejlődési lehetőségének a végpontjához és ennek folytatása a beszélő és hangfilm. Bárhol alakuljanak is a viszonyok akár a kontinensen, akár Amerikában, tény az, hogy a beszélő és hangfilm fejlődésben van, bár *nününanszaiban ez a fejlődési processzus még nem alakult ki teljesen tisztán.*

Európában London volt az első nagy város, ahol komolyan foglalkoztak a beszélő és hangfilmmel. Ma a londoni mozgóképszínházak 80%-a játszik beszélő és hangfilmet és a meglévő 20% is arra törekszik, hogy gépházait beszélőfilm leadógépekkel felszerelje.

Az idegen szemlélő könnyen megállapíthatja, hogy a londoni filmszínházak műsora túlsok ahhoz, hogy azt a néző egyfolytában felvegye. Ezért azután a publikumnak csak egy igen kevés része nézi végig a hangfilm-előadásokat elejétől végig. Ezek a színházak olyan óriási programot nyújtanak, hogy azt a néző sem ideggel, sem idővel nem bírja megemészteni. A nagy színházak közül legjobban megy az *Empire*-filmszínház, amelynek befogadó képessége 3500 személy, továbbá jól megy a *Regal*-filmszínház a Hyde park közelében, végül a *Plaza*, a *Carlton*, a *Regent*, a *Rialto* és a *Kensington*-filmszínház. Ezek a filmszínházak egy nagy beszélőfilm-slágert játsznak, amely sláger azután rendszerint hónapokon keresztül marad műsoron, vagy legalább is heteken keresztül, azután adnak egy *hangos hiradót*, egy *hangos és színes revüt*, egy *hangos rajzkarikatúrát* és *esetleg még 1—2 hangos kisebb filmet.*

A londoni műtermekben a tavalyi ál-

lapotokhoz mérten óriási visszaesés mutatkozik. Amíg tavaly ilyenkor tucat számra gyártották az angol filmeket, addig ezidén alig 3—4 filmet forgatnak a londoni műtermekben, főleg azonban Elstreeben. Itt ki kell emelni elsősorban E. A. Dupont nagy hangfilmjét az *Atlanticot*, amelynek szüzséje a *Titanic* borzalmas katasztrófája. Két kidolgozásban készül ez a film: angol és német szöveggel, angol és német filmszereplőkkel. London leg-híresebb operatőrije most René *Grusart*, a *Ben-Hur* operatőrje, aki szín-

FALUDI SÁNDOR,

a Kovács és Faludi filmlaboratorium társtulajdonosa

tén Elstreeben dolgozik. Itt egyébként 4 műterem épült, főleg hangfilmek felvételére, Dupont azonban inkább a régi műtermekben dolgozik. Elstreeben a hangfilm-műtermekben 900 fix alkalmazott dolgozik a statisztákon kívül, mert a hangfilmek felvétele meglehetősen komplikált és költséges. Láttam Dupont filmjéből néhány jelenetet és megállapíthatom, hogy Dupont ezuttal is tehetségének legjavát nyújtotta. Dupont filmjén kívül még 2—3 filmet forgatnak, mert akárhogy is nézzük a helyzetet, kétségtelen, hogy a beszélő és hangfilm kérdése Londonban is meglehetősen izgalmat és bizonytalanságot idézett elő.

Am ez a bizonytalanság eloszlóban van, mert az eddigi gyakorlat azt bizonyítja, hogy *nem annyira nagy beszélőfilmeknek, mint inkább a hangos híradóknak, hangos revüknek és hangos ismeretterjesztő filmeknek van jövőjük*. Az egységes vélemény mindamellett még eloszlik, bár nagyjából tisztázódott. A mozgóképszínházak részéről az *egyfelvónásos hangosfilmek* iránt nyilvánul meg a kereslet, mert a legtöbb filmszínház az ilyen egyfelvónásos hangfilmek, hangos híradók és hangos revük *mellett meg akar maradni, a nagy, attrakcionális némafilmek mellett*.

Ugylátszik a helyzet olyképen fog kialakulni, hogy *párhuzamosan fognak játszani néma- és hangfilmet, mert a londoni tapasztalat után ítélve a közönség is ezt a megoldást tekinti a legalkalmasabbnak*.

MAGYARORSZÁG FILMFORGALMA 1929 ELSŐ FÉLÉVÉBEN

A Statisztikai Havi Közlemények most megjelent 4.6. füzeté közli Magyarország filmforgalmi statisztikáját 1929. január 1-től június 30-ig. Eszerint a kimutatás szerint a folyó év első felében Magyarországra behoztak összesen 246.000 pengő értékben nyersfilmet, 92 q súlyban.

Kivettek a kikészítési eljárás elve alapján 4 q nyersfilmet, 14.000 pengő értékben.

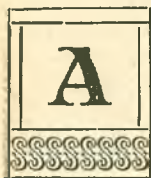
Megvilágított negatívot az elmúlt félévben nem hoztak be Magyarországra. Ellenben a behozott megvilágított *positív filmek* összértéke meghaladja a 491.000 pengőt, mennyiségileg behoztak 89 q-t.

Kivettek az elmúlt félév folyamán 11 q megvilágított filmet mint *visszárut*, összesen 43.000 pengő értékben, *mint selejtfilm*, illetve mint *filmhulladék* exportra került összesen 59 q film, összesen 18.000 pengő értékben.

Dr. TELEKI PÁL

a Magyar Filmdramaturgok Szindikátusának tagja

ÚJ FILMTÉMÁK FELÉ

A elmúlt évek filmtermelésének súlypontja Amerikában volt és az amerikai tőke és organizáció anynyira uralta a filmvilágpiacot, hogy még az Amerikán kívül készült filmek dramaturgiai, esztétikai, sőt etikai törvényeit is a hollywoodi stúdiók és newporki irodák állapították meg.

Kialakult az üzletileg kitűnően bevált sablon, amelyhez kevés kivétellel az egész világ filmgyártói, mint az „Örök Törvény”-hez ragaszkodtak.

Az elv nagyjában az volt, hogy csak úgynevezett *nemzetközi témák* kerüljenek feldolgozásra, tehát olyanok, amelyek épügy megtörténhetnek Berlinben, mint Párisban és Kopenhágában, mint Bombayben. Az ok: a film internacionalis művészet, sőt last but not least internacionalis „ipar”.

A másik fontos szabály, hogy lehetőleg az élet felszínén mozgó problémákkal foglalkozzon, távol tartva magát mindentől, ami nyugtalanító és ami nem „csupán” szórakoztató. Ebből logikusan következett a *happy end*. Azok a darabok, amelyek eszerint az elv szerint készültek, természetesen típusokkal dolgoztak (ismét arra hivatkozva, hogy a hősnek és a hős cselekedeteinek egyformán érthetőnek kell lenni a világ minden táján), gondosan kerülve azt az ezer és ezer változást, amit az emberi lélek és jellem a reáható különféle körülmények mellett mutathat.

Igazságtalan volna azt állítani, hogy „minden” filmnek a fent elmondottak voltak vezérelvei, de a filmek tulnyomó része mégis ezeken az alapokon épült fel. És talán, főleg a kezdetben, nem is voltak rosszak ezek az alapok, hiszen sok jót és szépet is produkált az ame-

rikai filmipar, a baj ott kezdődött, mikor kiderült, hogy „csak” ezek szerint az elvek szerint, „csak” így készítik filmjeiket. Bekövetkezett az az idő, amikor a közönség megunta az amerikai sablont. Egyszerűen megcsömörlött a hazug mosolyoktól, a hazug könnyektől, a kiagyalt „spannung”-tól az egész mastixos, kölnivizes operettvilágtól.

A film, a néma film válságba kerül. A film urai gondolkozni kezdtek és egyre hangosabban tört elő a riadt tanácskozásokon, hogy az írói munkával van baj. A filmdarabok nem darabok, nincsen mondanivalójuk, nincsenek problémáik és így mint művészi munkának nincs is létjogosultságuk. A közönségnek nem kell már a mindenen győzedelmeskedő, rettenthetetlen hős, az ártatlanul szenvedő hamvas szűz, a gonosz intrikus stb... stb... végig az egész dohos arzenál.

Az üzleti mérlegek gondolkodásra készítették a gyártókat, felmerült a nagy kérdés: mit kellene csinálni? De a feleletet elodázta a:

Talkie.

A közönség új játékszert kapott. A trükkök, a gazdag kiállítás, a szép nők és karcsú bonvivánokhoz életet utánozó zenét, zörejt és dialogusokat. A film nagyiparosok fellélegzettek. Megvan a a bölcsök köve, biztosítva van a kedvező mérleg. De tévednek! A beszélő, éneklő hangos film még hamarabb lesz unalmas, ha tovább is *a régi sablont csinálja*. Még hamarabb fog kiderülni, milyen sivár, mennyire mondanivaló nélküli a legújabb kor művészi kifejező eszköze. Holott a filmnek, sőt a hangfilmnek nagy, szent hivatása van. Végtelen nagy tükrözés kell, hogy legyen, amelyben vissza tükröződik az emberi

ség ezernyi változatu arca, a kínoktól vonagló, gondoktól elgyötört épügy, mint a szenvedélytől és gonosz ösztönöktől torzult, hogy lássuk magunkat, ahogyan egyetlen művészet sem tud láttatni.

A hangfilm végtelen lehetőségeit nem szabad avult operák és hazug operettek interpretálására felhasználni, vagy legalább is nem csak arra. *Meg kell szabadítani az új darabokat a sablontól, az általánosító normáktól*, mert a hangos film van hivatva a magyar anya tragikus sikolyát, a kínai kuli paraszti sóhaját, az éhes orosz rekedt dühét és az egész világ minden nemzetének, emberének ezer és ezer hangját, baját, problémáját megösmertetni egymással, mert hatalmas út ez a megismeréshez és megismerni annyi, mint megérteni és megérteni annyi mint megszeretni.

A FILM HALOTTAI

A magyar kinematografiának egyik érdekes és rokonszenves tagja hunyt el augusztus 24-én: *Fényes Gyula*, a régi Fortuna-mozgó volt igazgatója. *Fényes Gyula* a magyar kinematografiában nőtt fel. Ott volt az első harcok között, a primitív vetítógépnél, az első rövidebb-hosszabb filmeknél és ő volt Budapesten a legkiválóbb előadó és filmmagyarozó, ami 20 évvel ezelőtt annyit jelentett, hogy ő magyarozta igen ötletes bonhommiával a filmek értelmét. A háboru alatt jólmenő filmkölcsönzője volt, hosszú ideig nyersfilm-importtal is foglalkozott, de mindig tiszta kezekkel, becsületesen és ügyszeretettel intézte a dolgokat. 47 éves volt, amikor hirtelen meghalt, maga után hagyva gyászoló családját. A magyar filmszakma sokáig fog *Fényes Gyula* nevére visszagondolni.

INTERCHANGEABILITY

uj kifejezés a kinematografiának immár vastagra duzzadt szakszótárában és ezt a nehezen kimondható angol szót nálunk is meg kell tanulni. Meg kell tanulni pedig azért, mert ennek a szónak az értelme az esetleg meginduló szabadalmi perek során nálunk is aktálissá válik.

Az *Interchangeability* azt jelenti, hogy bármilyen gyártmányu hang- és beszélőfilmet akármilyen gyártmányu leadógépen lehet és szabad lejátszani. Tehát van a szónak műszaki értelme, amennyiben egységesen konstruálják a leadógépeket, hogy bármilyen gyártmányu hangfilmet lehessen azon lejátszani, de van a szónak képletes és jogi értelme is, amely megegyezés következménye és pedig az, hogy meg van engedve jogilag az, hogy bármilyen gyártmányu leadógépen bármilyen gyártmányu beszélőfilmet lehessen lejátszani. Az *Interchangeability* kérdése ezidőszert napirenden van a Nyugaton, megoldva azonban még nincsen, mert az amerikai érdekeltek most tárgyalnak az európai országok érdekeltjével és minden remény meg van arra nézve, hogy a két nagyhatalom között a megegyezés létrejön. Az új szezon nyakunkon van, napok kérdése, hogy akár Magyarországon, akár egyéb szomszédos államban hangfilmeket fognak előadni és a berlini példa után menve mindegyik ország igyekezik fog a kérdést az *Interchangeability* elve alapján mielőtt megoldani, nehogy az investált százazrek veszendőbe menjenek. Jellemző a kérdésre, hogy az angol parlament is foglalkozott az ügyvel és ott is az *Interchangeability* elvét vallották. Hiszen 30 évvel ezelőtt a némafilmnél ugyanaz volt a helyzet, így aligha hihető, hogy a technikai fejlődés korszakában ne szükséges megegyezni olyan kérdésben, amely ugy legyen megoldva, hogy abból gyártónak és mozgóképszínháznak egyaránt egyforma haszna legyen.

ARTHUR VITTNER

Páris

SAPÈNE ÉS NATAN

beszélő- és hangfilm zür-zavar Párisban is teljes erővel kitört. Jóllehet, hogy a francia lakosság konzervatív felfogása bizonyos tartózkodást árul el a legtöbb újítással szemben, a francia filmipar vezetőszemélyei kevesebb konzervativizmusról tesznek tanúságot és engednek az új hivatató szónak, mert ők is behódolnak a hang- és beszélőfilmnek. Alább néhány számadatot közlök, amelyek egyszerűen fantasztikumok, de az életből merítettek. Ezek a számok két párisi filmszínház bevételéről tanuskodnak, olyan filmszínházakról, amelyek műsorukon beszélő- és hangfilmeket tartanak.

Páris legnagyobb filmszínháza, a *Paramount-Palace*, amely most hozta ki Maurice Chevalier „Páris” című filmjét és ez a színház rekordbevételeket ért el: az első héten *nyolcszáz-ezer frank bevétele volt* a színháznak, annak ellenére, hogy a francia sajtó nem a leghízeigőbben nyilatkozott a filmről, mondván, hogy az amerikaiak nevetségessé teszik benne Chevalier revüszínészi képességét, stb. *Nyolcszáz-ezer frank hét nap alatt* Párisban, hihetetlen rekord, amit el sem lehetett képzelni! A másik filmszínház az *Aubert-Palace*, valamivel kisebb és olcsóbb, mint a Paramount, kilenc hónap óta *napról-napra játsza* Al Jolson „*Jazz-Singer*”-ét. Ennek a színháznak a havi átlagbevétele *hatszáz-ezer frank*, ami szintén rekordszám.

Ezek után el lehet képzelni, hogy milyen sikere volna egy százszázalékos francia beszélőfilmnek! Milyen pénzügyi kilátásai lehetnek egy ilyen francia filmnek? A *Pathé*-konsorcium vezérigazgatója: *Natan* minden tekintetben igazolva van, amikor a beszélő-

filmnek nagyobb jelentőséget ad és *jövőt jósol a francia beszélőfilmnek* is. *Natan* ugyanis a beszélőfilm legnagyobb hívója Franciaországban. -- Gyártási programját teljesen a beszélőfilm jegyében állította össze, azonkívül a koncertjéhez tartozó összes filmszínházakat leadógépekkel szerelte fel.

Natan jeligéje: *Gyártani és a saját filmeket előadni!* Tehát gyáros és mozgóképszínháztulajdonos egy személyben, teljesen amerikai minta után.

A kontingenskérdés Franciaországban már teljesen másodrendűvé lett. Hiszen *Natannak* közel ötszáz mozgóképszínháza van, a legjobbak és legolcvensebek és az amerikaiak akár van kontingens, akár nincs kontingens, *Natan nélkül úgy sem tudnak boldogulni.* A kontingenskérdés *ma nem aktuális.* Bizonyítja ezt az is, hogy a francia filmkamara elnöke: *Delac* úr azzal a kéréssel fordult a *Hays-Organisation* párisi képviselőjéhez, hogy *az amerikaiak vegyék fel ismét működésüket és ne beszéljenek semmit sem a kontingensről...*

Jean Sapène, a *Cinéromans* vezérigazgatója, szeptember 3-án érkezik vissza Párisba szabadságáról és *akkor a francia kinematográfia két vezetőegyenisége fogja irányítani a francia filmpolitikát.* — A két egyéniség: *Sapène* és *Natan*.

**MAGYAR MOZGÓFÉNYKÉPKEZELŐK
ORSZ. SZÖVETSÉGE**

MIÉNK KÁVÉHÁZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF KÖRUT 29. SZÁM.

Telefon: J. 311-38.

Munkaközvetítő: BOGNER GYULA,
a munkaközvetítés **d i j t a l a n**

A HANG- ÉS BESZÉLŐFILM MAGYAR ÚTTÖRŐI

Harminc éve áll fenn a kinematográfia és ezalatt a három évtized alatt feltalálók és álfeltalálók egész sora foglalkozott a néma filmek beszélő-filmmé való átformálása érdekében. A hangfilm és a beszélő film természetesen Amerikából indult ki, de igazi úttörői voltak a Pathék, a Gaumontok, a Messterck és mások.

Igaz viszont, hogy minden országnak meg vannak a maga feltalálói és ki tudja, hány jeles feltaláló nem tudott egyébként igen hasznos találmányával érvényesülni.

Magyarország mindenkor gazdag volt élelmes és ötletes emberekben és a Szabadalmi Hivatal vaskos kötetei bizonyíthatják, hogy itt évtizedek során a leghetetlenebb és legfuresőbb találmányokkal álltak elő emberek, akiknek volt idejük és kedvük, hogy a legfantasztikusabb találmányokkal foglalkozzanak.

Világos, hogy a beszélő és hangfilmnek is voltak úttörői Magyarországon, de ezek közül Mihály Dénesen kívül alig tudott valaki érvényesülni és alig tudta találmányát gyakorlatilag megvalósítani. A Szabadalmi Hivatal feljegyzéseiben néhány magyar hang- és beszélőfilm-szabadalmi bejegyzés található, amelyek sorrend szerint így következnek:

Magneta gyár, Budapest, teszi meg az első bejelentést 1913. május 21-én 90.792. szám alatt, amelynek lényege az volt, hogy a film oldala acélszalaggal van borítva, amelyre a hang Poulson-rendszerrel van rögzítve és villanyerő adja vissza.

György Antal plébános tette a második bejelentést 1913. október 25-én 72.587/72.580. szám alatt, amely bejelentésben egy készüléket szabadalmaztat, amely grammofon és vetítógép összefoglalásából áll és villanyerősítéssel működik.

Szám Géza budapesti mechanikus volt a harmadik bejelentő, aki 1914. június 25-én 16.017. szám alatt adott be szabadalmi bejelentést. A szabadalmi leírás szerint Szám már a hangfényképezésével foglalkozik és pedig úgy, hogy a hang külön megy a filmen és külön megy a kép egy közös mozgató erővel.

Winkler Gyula, Budapest, volt a következő bejelentő, aki 1919. november 6-án 78.415. szám alatt adja be szabadalmi bejelentését. Találmányának az a lényege, hogy a kép és a hang külön-külön megy, a hang fényképezés útján kerül a filmszalagra, mindkét szalag azonban közös tengelyen szalad le.

Mink (Misik?) Sámuel, a következő bejelentő, aki 1922. március 29-én szabadalmaztatja találmányát és ennek lényege az, hogy a filmet egy scellén dobozon keresztül világítják meg és így hozzák filmre a hangot.

Tábor Jenő vegyész 1923. február 3-án 88.191. szám alatt olyan készüléket jelent be, amelyen a film oldalára vegyileg és fény útján felvett hangbarázdát ír le.

Nagy Géza borbélymester a következő bejelentő, aki a hangfilmet valamilyen telefonkészülékkel hozza összefüggésbe.

Ezeken a magyar bejelentéseken kívül találunk még néhány külföldi bejelentést is, ezek a bejelentések azonban mind már 1925. év előttiek.

A magyar bejelentők közül Szám Géza mechanikus találmánya érdemel különös figyelmet, aki évek óta intenzíven és igen nagy alapossággal foglalkozik a kérdéssel és most oly készüléket fejezett be, amely a szinkronizmus kérdését teljesen új alapokra fekteti. Új találmányának az a lényege, hogy megoldja az *Interchangeability* kérdését, mert Szám Géza találmányát minden meglevő gépen lehet alkalmazni.

LEVÉL A SZERKESZTŐHÖZ

KINA

Budapest, 1929. július 31.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Ma van 10 éve, hogy megbukott a kommunizmus Magyarországon.

Mik volnának emlékeim abból az időből? Bevallom, hogy én a kommunizmus bukását *egy hónappal korábban* vártam. 1919. június havában már kérszen fekküdt íróasztalomon egy kérvény, melyet a *jövendő*, bár még ismeretlen „Miniszter Ur!”-hoz címeztem olyan értelemben, hogy a film- és mozgószakmának egyesített, illetve összehordott vagyonából *segítsen megmenteni azt*, amit a „szociális teremtés” még *tökre nem tett* és sürgős intézkedését kértem arra nézve, hogy a volt tulajdonosokból alakítandó bizottságot nevezzen ki és bizza meg a vagyon felügyeletével és a volt tulajdonosok részére való *visszaszolgáltatással*. Ezt a kérvényt ma 10 éve végre megcimezhettem „Garbai Sándor közoktatásügyi miniszter”-hez, akinél másnap, *augusztus 1-én, elsőnek jelentkeztem* ezzel a kérvénnyel. Az ő utasítására *Dvorzsák János* kereskedelemügyi miniszterhez fordultam, aki még aznap kiadta a rendeletet, mely szünteti és a *vagyon megőrzését a volt tulajdonosok által választandó bizottság jogkörébe utaltatja*. — Másnap, augusztus hó 2-án, a Fővárosi Nagyszobában a *volt tulajdonosok* megválasztották azt a bizottságot, amely átvette a kummunista szervektől a még megmaradt vagyontárgyakat. Sajnos, a bizottság tagjainak nevére már nem emlékezem, csak annyi bizonyos, hogy én nem voltam köztük.

Ma 10 éve, ez volt a *legnagyobb eseménye a szakmának*.

Kiváló tisztelettel
Dr. Gelléri Miklós
ügyvéd.

áll hetek óta a világpolitikában a közérdeklődés előterében. Már majdnem új háború ütött ki Kína miatt, amely az utóbbi években majdnem az állandósított polgárháború színhelyévé vált. Hogy ilyen háborús országokban a *filmkultura* — amely bennünket elsősorban érdekel — nem tudott fejlődni, sőt talán *visszafejlődött*, csak természetes dolog. Bár Kína területileg óriási dimenziójú, százmillió ember lakja ezt az érceben, ásványban és természeti kincsekben gazdag országot, a filmkultura ma mégis rendkívül kezdetleges állapotban van. A hatalmas birodalomban ma mindössze *130 filmszínház* működik, amelyek közül több mint 100 játszik a nagy városokban, mint pl. Pekingben, Hankouban, Kantonban, Tientsinben, Sanghaiban, Karbinban és még néhány nagy városban. Sanghaiban egyedül 5 premierszínház működik, ezek azonban már modern, európai és amerikai nivóju filmszínházak; ilyenek: a Carlton-színház, az Isis-színház, az Embassy-, az Odeon- és a Schamoon-filmszínház; utóbbi Kína legszebb és legmodernebb filmszínháza. Hankauban a Viktoria- és a Palace-filmszínház játszanak. Kantonban két premierszínház és néhány kis színház játszik. Hat színház van Tientsinben, míg a régi kínai császárság volt fővárosában, Pekingben három premier filmszínház szórakoztatja a közönséget: a Pavillon, a Chen-Kwang és a Central. A filmszínházakat filmanyaggal 80%-ban amerikai cégek látják el. Kínai filmgyártásról alig lehet beszélni és az a néhány vállalat, amely némi eredményt tud felmutatni, Sanghaiban működik. Az állandó zavargások folytán a filmbehozatal állandóan visszaesik. Ugyyszólván valamennyi amerikai filmgyár fiókot rendezett be Kinában.

A MŰTEREM

Deésy Alfréd új filmje. A kilencszázas évek elején állandó műsoron szerepelt a Nemzeti Színházban Szomor *Emil* darabja a *Péntek este*. Ezt a témát néhány évvel ezelőtt Deésy Alfréd, az ismert filmrendező, filmre vitte és abban az időben a filmnek Budapesten is igen nagy sikere volt. Közben néhány kópia kikerült Amerikába, ahol magyarul a vidékeken játszották a filmet. Deésy Alfréd néhány héttel ezelőtt, hosszabb külföldi tartózkodás után, visszatért Budapestre és Deésy-Film alatt saját vállalatot alapított. Deésy elsősorban a *Péntek estét* adaptálta a mai viszonyoknak megfelelően és pedig olyképen, hogy meghagyta a régi film legfontosabb részeit, amelyekben Fenyvessy Emil, Szerémy Zoltán, Verebes Ernő, és Szuhányi Éva táncosnő játszották a főszerepeket. Ezeknek a régi részeknek a meghagyásával a film háromnegyed részét új szereplőkkel most készítette el és a külső felvételeket a múlt napokban fejezték be Tatán, a gróf Eszterházy-féle kastélyban, parkban és az ottani angol kertben. A film új belső felvételeit már befejezték Deésy Alfréd rendezésével és Berendik István, a kitűnő filmoperatőr közreműködésével.

A „Vasárnap délután félnégy óra-kor” című magyartárgyu Ufa-hangfilm külső felvételei ismét megkezdődtek Budapesten és a környéken. Az Ufa vezetői közül Pfeiffer igazgató, Hans Schwarz főrendező, Willy Fritsch és Dita Parlo főszereplők, Déchán Iván, továbbá a technikai személyzet Budapestre érkeztek és már megkezdték a felvételeket az Angol-Parkban. Hangosfilm felvételeket azonkívül fotografáltak a Városligetben, Budapest egyéb részein és közvetlen környékén. A társaság szeptember elején Tisza-

dobra utazik, ahol külső felvételekre készülnek és onnan Hortobágyra mennek.

Film a vízipólóversenyéről. A hat napos Európa-vízipólómérkőzésről Szávay Zoltán egy 1200 méteres sportfilmet készített. Balassa György és Ivor Dénes hirlapírók, akik ugyancsak résztvettek a film elkészítésében, vállalták el a film propagatív szempontból oly fontos külföldi elhelyezését. A film a budapesti elsőhetes filmszínházakban már meg is jelent, azonkívül a film jogát már eladták az összes európai államokra. A magyar piacon a filmet a Steinhardt-filmvállalat forgalmazza.

FILMISKOLÁK

Lenkei Zsigmond szerkesztő, szeptemberben nyitja meg filmművészeti tanfolyamának IV-ik évfolyamát. Az új tanfolyam 10 hónapig tart és a filmjátszás minden ágára kiterjeszkedik. Beiratkozni lehet naponta megfelelő jelölteknek a tanhelyiségben, VII., Rákóczi ut 47, I. em. délután 3—6 között.

*

Gaal Béla filmművészeti iskolájában a beiratások megkezdődtek. Színészi, rendezői és operatőri tanfolyam. Képzés legelsőrangú tanerőkkel néma és beszélő filmre. Több ösztöndíjas hely. Jelentkezni lehet mindennap délelőtt 10—1-ig és délután 3—5-ig. V., Kossuth Lajos tér 14, V. 7. Tel.: Aut. 123—27.

*

Margittay magán filmművészeti tanfolyamára a beiratás naponta 5—8-ig, Vörösmarty ucca 38., fsz. 1.

Gyűjtsön filmszakkönyveket!

Könyvtárából nem hiányozhat a FILMKULTURA egy évi kötete sem!

VILÁGSIKER!

**Okvetlenül játszania kell
a Hunnia-filmgyár filmjét!**

MÁRIA NŐVÉR

Egy apáca története 7 felvonásban.

FŐSZEREPLŐK:

**Iris Arlan
Werner Pittschau
Zátony Kálmán
Báthory Giza
Réthey Lajos**

RENDEZTE: FORGÁCS ANTAL

FOTOGRAFÁLTA: EIBEN ISTVÁN

FORGALOMBA HOZZA:

UFA FILMIPARI ÉS KERESKEDELMI R.-T.

VIII., KÖLCSEY-UCCA 4.

SZÁMOK A FILM VILÁGÁBÓL

Lengyelország. A tízéves Lengyelországban igen lassan halad előre a filmviszonyok konszolidálása. Míg pl. a hétmillió Magyarországon 400 mozgóképszínház működik, a 60 millió Németországban 5000 filmszínház, addig a 30 millió lakosságú Lengyelországban csak 500 filmszínház játszik. Hasonlóképpen igen kedvezőtlenek a *lengyel filmgyártásra* vonatkozó kísérletek, bár voltak eddig is próbálgatások, de néhány jobb filmen kívül eddig alig sikerült valamit elkészíteni. A filmgyártás válságának legfőbb oka a tőkehiány. Kimondott filmszínész gárda ninesen, inkább színházi erők működtek eddig közre a filmekben, akiknek a filmjáték csak mellékkereset. Filmrendezők is alig vannak. A pénz igen drága, amellest nem állami sem magántőke nem áll a filmgyártás rendelkezésére. Lengyelország évi filmszükséglete 500 film és csak harmincat állítanak elő az országban, anélkül azonban, hogy ezek közül néhány a külföldre jutna. Fölmerült annak a gondolata, hogy a külföldi filmek behozatalát kontingentálni fogják, ez a terv azonban eddig még nem valósulhatott meg.

Ausztrália. Az ausztráliai államokban 1486 filmszínház működik, amelyekbe 31 millió angol fontot investáltak. Ezekben a mozgóképekben 25.000 alkalmazott dolgozik, kiknek a fele nő. Érdekes, hogy az a másfélezer mozgóképszínház egy 6250.000 lakosságú földrészen épült föl, úgy hogy minden 4200 személyre egy filmszínház jut. Az elmúlt esztendőben ebbe a másfélezer mozgóképszínházba 178.000.000 ember váltott jegyet, akiknek 8%-a gyerek volt. Az egyes ausztráliai államokat figyelembe véve, ez a másfélezer filmszínház a következőképpen oszlik meg: Új-Dél-Walesben van 563 filmszínház, Victoriában 388, Queenslandban 246, Dél ausztráliában 103, Nyugatausztráliában 134 és Tasmániában 52. A nagyobb városok közül Sydneynek van 110 mozgóképszínháza, Melbournnek 112 (a külvárosokéval együtt). Ugy Sydneyben, mint Melbournben olyan filmszínházakat építettek ebben az évben, amelyek luxus és építkezés tekintetében kibírják a versenyt a legragyogóbb amerikai filmszínházakkal. A Sydneyben nemrégiben épült Regent-filmszínház 1.200.000 pengőbe került. Az ottani Capitol építkezése 700.000 pengőt emésztett föl. A vígalmi adó nagysága mindössze 3,3%, mert pl. minden ausztráliai államban, kivéve Dél ausztráliát, a vígalmi adó a 2 shilling 6 penny-es jegy után 1 penny. Dél ausztráliában ennek a duplája. A külföldi filmek folyóméterenkint 1% pennys vám alá esnek, kivéve az angol filmet, amely vámmentes.

MAGYAR MOZGÓKÉPÜZEM ENGEDÉLYESEK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

BUDAPEST, VIII., SZENTKIRÁLYI-UTCA 36.

TELEFON: JÓZSEF 360-05.

HIVATALOS ÓRÁK DÉLELŐTT 9-12-16.

A KÖZGYÜLÉS ELŐKÉSZÍTÉSE

A M. M. O. E. ezévi rendes közgyűlését a szokástól eltérőleg *szeptember hó közeje táján fogja megtartani.* Az egyesület vezetősége a közgyűlés elhalasztására kénytelen volt a m. kir. Belügyminiszter urtól engedélyt kérni, mert a nyár elején olyan események torlódtak össze, amelyeknek forrása idején nem lett volna célszerű a közgyűlés összehívása. Elég, ha ezek közül a hangos és beszélő film megjelenése által előidézett zavarokra mutatunk rá, valamint arra a körülményre, hogy a közgyűlés szokásos időpontja *előtt* lett aktuális a Filmbérleti és Szállítási Szokványok újbóli tárgyalása illetve megalkotása. További említésreméltó akadálya volt a közgyűlés rendes időben való megtartásának a mozgószínháztulajdonosok és mozgószínház igazgatók nemzetközi szövetségének június hó elején tartott kongresszusa, valamint a hangos és beszélőfilm tanulmányozására megszervezett tanulmányi kirándulás.

Ha volt közgyűlés, amelyre a megoldandó súlyos problémák egész sorzata nehezedett, úgy a M. M. O. E. küszöbön álló közgyűlését fokozottabb mértékben kell ezek közé sorolnunk. Így többek között a *helyérek* kérdésében egyes mozgóképek változott álláspontja szükségessé teszi, hogy az összes gazdasági természetű kérdések e közgyűlésen revizió alá vészenek. Reménnyel és bizakodással eltelve várjuk, hogy a M. M. O. E. elnöksége a közgyűlés plénuma elé olyan javaslatokkal fog jönni, amelyek alkalmasak lesznek arra, hogy a moziszakma kiláboljon azokból a bajokból, amelyeknek összetorlódása — létét legmélyebb alapjaiban ingatta meg.

HUNNIA-
FILM

MÁRIA NŐVÉR

AZ OKTATÓFILM

MOSDÓSSY IMRE

min. tanácsos, ny. kir. tanfelügyelő

A PEDAGOGIAI FILM ÉS AZ ISKOLAI MÓDSZER

HARMADIK KÖZLEMÉNY

Megelőző cikkünkben rámutattunk az iskolai filmnek a mozgásos mivoltából eredő általános módszertani vonatkozásokra és azokra a dolgokra, melyekre ebből folyólag a tanítónak a gyermek figyelmét irányítani kell és arra a feladatra, mely a tanítót terheli a film módszernek tanulmányozását illetőleg.

Ez a feladat pedig módszertani és didaktikai szempontból a methodikának a legteljesebb fejlődést fogja biztosítani, mert új útjait nyitja meg a logikai gondolkodás felépítésének, új útjait az ismeretszerzésnek; és ami a legfontosabb és szinte megbecsülhetetlen érték e kérdésben az, hogy rá fog eszmélni, rá kell eszmélnie a methodikának arra, hogy *egy-egy tétel methodikus felépítésének útja megegyezik a való életjelenségek folyamatosságának, az eredmények kialakulási útjának megmutatásával, megismertetésével és megismerésével.*

A mozgófénykép, mint fentebb jeleztem, az általános három dimenzió, a hosszúság, szélesség és magasság dimenzióin kívül új dimenziókat von bele a szemléltetésbe. Ez a megállapítás kissé szokatlanul hangzik, de ha az új dimenziókat taglaljuk, világos lesz annak értelme.

Az első új dimenzió, új kiterjedés, vagyis a szemlélet első új irányu kibővülése az általános három matematikai kiterjedés keretében jelentkezik. Ez az életkörülmények, a milió dimenziója. Ez abban áll, hogy a jelenség, pl. a tyúk nem egyedileg áll, mint bizonyos szélességű, hosszúságú és magasságú tárgy, hanem hozzá jó a környezet minden mérete, a méretekhez kapcsolódó összes jelenségekkel: a tyúk környezete, a szemétdomb, a kert, az udvar stb. A tanítóra nézve e szempontból módszertani követelmény: rámutatni azokra a gondolati és gondolkodási elemekre, amelyek ehez az új dimenzióhoz kapcsolódnak: így *elsősorban* arra, hogy semmiféle dolog vagy jelenség nincs önmagában, hanem az élet és a létezés által követelt körülménynek, a milió, veszik körül. Didaktikai szempontból annak az igazságnak a kifejezését követeli ez a dimenzió, hogy minden dolognál vizsgálni kell a miliót, — a tanulónak is meg kell ezt szokni és ebben az okozatos, a logikus gondolkodást támogatni.

A következő új dimenzió az idő, a folyamatosság dimenziója. Ez újabb szemléleti kiterjedés. *Általános szemléltető eszközeinken ez nincs meg.* Csak kirándulások és a való élet szemléltetése közben kapcsolódhatik hozzá

a szemlélethez. A film mindig oda kapcsolja . . . *A változás tartama, a kibontakozás ideje mindig vele jár a filmmel.* Általános kulturális követelményüi jelentkezik tehát a film szemléltetés útján, hogy *a változások időtartamára is felhívjuk a figyelmet.* Ennek a dimenzióknak az ismerete, vagyis az, hogy egy-egy dolog kialakulásához — kifejlődéséhez mennyi idő kell? — általában hiányzik ami nevelő-oktató munkánkból. Mondjuk, hogy az idő pénz, de nem igen értjük; csak elméletben hangzik el ez a nagy mondás. A film szemléltetésnél vagy a való élet szemléltetésnél rá kell ére eszméltetni. Mennyi idő alatt épül egy ház? mennyi idő alatt készül el egy vasuti lokomotív? Mennyi időt emészt fel egy ruha elkészítése . . . S itt a cselekvés és a munkaértékelésnek igen fontos *kiegészítő eleme az időértékelés.* Nem mindegy, hogy egy óráig végzünk-e valamely munkát vagy 8 óráig. Akinek nincs időértékelése, az igen ingatag a maga értékítéletében és rendszerint nem is tudja a saját idejét sem értékelni és kihasználni.

Magától értetődik, hogy amikor a filmszemléltetés eme dimenzióinak a módszeres munkával szemben való követelményeit felsorakoztatjuk, korántsem gondolunk arra, hogy minden filmnél, minden dimenzió követelményeit kielégítsük. Fődolog, *hogy érezzük e követelmények kielégítésének nagy jelentőségét, a gyermeki és emberi lélek tartalmának, az értelmi és erkölcsi erőknek gazdagítása szempontjából, és ezt a tényezőt a szükséghez és a legjobban kínálkozó alkalomhoz képest igénybe is vegyük.*

A harmadik *új dimenzió a távolságok eltüntetése.* Ez a képen is megvan, amelyet pl. Borneo szigetéről mutatnak. De a kép, *eredmény és mozdu-*

latlan, az élet egy változatlan pillanatot mutatja, csak épen úgy, mint a pillanatfelvételi fénykép.

Módszertani szempontból ez igen érdekes következtetésekre alkalmas: épen azért, mert eltünteti a távolságot: azt a dolgot, pl. amely Borneo szigetének bizonyos jelenségeiről vagy eseményeiről előttünk a filmben leperreg, — egyszerűen elvonja a távolság fogalmától és a gyermek elé helyezi. Ezzel a film ilyen esetekben a megjelenéssel *bizonyos valóságosságát* hoz magával, valóságossá válik. Mentül nagyobb a távolság, mely a film útján eltűnik, annál nagyobb ez a valóságosság. A *film* ebből a szempontból az összes életjelenségeket, *a lélek premier-planjába helyezi.* Természetes következmény lehet ebből az, hogy a gyermek lelkében a *premierplanok* eme tömege a *képeket* összezavarja: egyenlően dimenziójai: ami bajt okozhat. Ez okból a módszerrel és didaktikával szemben fontos követelmény, hogy minden film szemléltetésnél, amely nagyobb távolságok dolgait varázsolja elénk, a *távolság* minél jobban szemléltethető legyen. Ezt a követelményt érezte a budapesti pedagógiai filmgyár pedagógiai bizottsága, amikor már 1913-ban kimondotta, hogy a földrajzi filmeknél lehetőleg az odavezető útvonalon — egyes közbeeső pontok felvételével — fusson át a pedagógiai film.

Persze e követelmény megvalósítása sok pénzbe kerül és a lepergetés is nehézkesebbé teheti a főtéma kezelését, — azonban a tanítónak a távolságot, a földrajzi helyzetet mindig igen nyomatékosan kell éreztetni és a szemléltetendő dolgokat földrajzilag *kivételesen* mindig jó el kell helyezni!

(Folytatása következik.)

DR. DE COURTRY

A most lezajlott XI. nemzetközi diákkongresszuson szöbakerült az *oktatófilm kérdése* is, ami annak a jele, hogy az oktatófilm annyira kulturális kérdés, hogy avval még a *diákok nemzetközi kongresszusán is foglalkoznak*. Már évekkkel ezelőtt alakult meg a nemzetközi diákkongresszus oktatófilm-bizottsága, amelynek vezetője és előadója *dr. de Courtry*, aki egyébként a Bureau Universitaire Francais du Film Scientifique igazgatója is. Dr. de Courtry a budapesti kongresszuson be-

számolt az elmúlt esztendő oktatófilm eseményeiről és előadásában kitért azokra a nehézségekre és akadályokra, amelyek a nemzetközi oktatófilm kicserélését megnehezítik.

Courtry dr. augusztus 27-én délután igen jól sikerült előadást tartott a Népegészségügyi Muzeumban és ennek során bemutatott egy igen tanulságos oktatófilmet a *légyről* és annak káros voltáról, továbbá bemutatott egy filmet az *indokinai gummitermelésről* és gummifeldolgozásról. Az előadáson igen előkelő közönség vett részt, többek között *de Vienne* budapesti francia követ, *Brillat* francia kereskedelmi attasé, *Riviere* követségi tanácsos, dr. *Pollermann* Artur miniszteri tanácsos,

Mosdóssy Imre miniszteri tanácsos, *Stein* Márton, a Magyar-Holland Kulturgazdasági R. T. igazgatója, dr. *Taubinger* Zoltán a Magyar Filmiroda igazgatója, *Pogány* főtitkár, a francia-magyar kereskedelmi kamara vezetője, *Lukács* mérnök, a népjóléti miniszterium egészségügyi propagandaközpontjától és mások.

A MAGYAR FILMIRODA HUNGÁRIA FILMJE

Hosszu hónapok celtudatos és eredményes munkája a Magyar Filmiroda *Hungária-filmje*, amelyet a külügyminiszterium megbízásából a Filmiroda készített. Hosszú hónapok alatt körülbelül tizenhatezer méter negatívot forgattak fel Csonka-Magyarország területén, hogy a trianoni országot mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, művészi, néprajzi és közlekedési szempontból filmen megörökítsék.

Az a kópia, amely a mult napokban a Royal-Apollóban bemutatásra került, csak ízelítő volt ebből a 16000 méterből, mert *Papp* Jenő hírlapíró ügyes dramatizálása mellett csak 3000 méter hosszú volt a bemutatott film. De ez a 3000 méter is kiválóan alkalmas magának a belföldi embernek is, hogy *saját hazáját megismerje*, de mennyivel alkalmasabb a külföldi embernek, hogy *a mai Magyarországot a maga valójába megismerje*.

Walter Ernő miniszteri titkár vezegte a film rendezési munkálatait, míg a felvételeket *Sovisráth* István, *Kaulich* Lajos, *Zsabka* Gyula és *Meyer* Tibor csinálták. A felvételek elejétől végig tiszták, a fotografiai munka remekei. A bemutató közönségnek nagyon tetszett a film és sokan gratuláltak dr. *Taubinger* Zoltánnak, a Magyar Filmiroda igazgatójának, aki ezzel a tökéletes és értékes propaganda-munkával megbecsülhetetlen szolgálatokat tett a filmkultúrának és az országnak.

A magyar közlekedésügy története filmen. Nincsen szebb és élvezetesebb film-látványosság, mint egy érdekesen elkészített oktató film. Ilyennek ígérkezik az az ismeretterjesztő film, amely felöleli a magyar közlekedésügy teljes történetét. A film, melynek hossza körülbelül 1500 méter lesz, kevés helyet enged az általános közlekedés-történetnek, főleg azonban a magyar közlekedés történetét viszi filmre. A filmen látjuk a mozdony- és vasuti kocsi gyártást, majd bemutatja a modern vasuti szerelvényeket, így a legmodernebb MÁV és Déli vasuti mozdonyokat és kocsikat. Sok felvételt készült a MÁV-gépgyárról, a Hévről, a magyar automobilizmusról, a víziközlekedésről és a villamosvasutakról. A film szcenáriumát Szieberth Imre államvasuti főfelügyelő írta, az ő és Stein Márton igazgató irányítása mellett készülnek rövidesen a felvételek. A felvételeket egyébként Karban József operatőr készíti.

Két felvilágosító filmet készít a Vöröskereszt. Az ismeretterjesztő és oktatófilmek sorában igen érdekesnek és tanulságosnak ígérkezik az a két nagy film, amelyet a Vöröskereszt Egylet a közeli napokban fog befejezni. Ennek a két új filmnek az a célja, hogy a vidéki lakosságot a fertőző betegségekről felvilágosítsa és rámutasson azok káros hatásaira és szemléltető módon nyújt útbaigazítást a fertőző betegségek elleni védekezésről. E felvilágosító filmen kívül egy higiénikus film is készül, amely hivatva lesz arra, hogy a vidéki lakosság körében a különböző betegségeket ismertesse és az azok elleni harcot propagálja. Mind-egyik film körülbelül 1000—1000 méter hosszú lesz és a Vöröskereszt megbízásából az Erdélyi filmgyár készíti. Az első film felvételei már megkezdődtek és pedig a

pestmegyei Uri községben, amelynek lakosságát nemzeti viseletben fogják filmre vinni, De felvételek készülnek majd Pécelen, Gyömrön és még néhány más alföldi faluban. A filmet egy évek óta Budapesten élő német filmoperatőr, Hans Joachim Tanne-witz fotografálja és ő végzi a rendezést is.

Film a dolgozó Budapestről. A filmrendelet hatásaként alig készül még film, legfeljebb arról lehet szó, hogy tervek vannak a levegőben, amelyek megvalósítása idő és pénz kérdése. Ezalatt serény munka folyik a hazai oktatófilm gyártás körül. Ez a film tiszta oktatófilmnek készül és így kár, hogy nem kerül a nagyközönség elé, bár vidéki szempontból minden tekintetben alkalmas lesz arra, hogy a filmszínházakban bemutatásra kerüljön. Sőt, ha alapul vesszük azt, hogy a pesti ember a saját városát sem ismeri, akkor a készülő filmet az összes budapesti mozgóképszínházakban is elő kellene adni. A film címe: „A dolgozó Budapest” és rövid témája az, hogy vidékről feljön egy atyafi Budapestre, aki kis fiának bemutatja a magyar főváros lüktető életét. Sorra vezeti őt a fővárosi iparvállalatokon, bemutatja neki a vásárcsarnokokat, a kikötőt, az élelmiszeripar különböző telepeit, a vaspart és általában a főváros mindama üzemeit és intézményeit, ahol reggeltől-estig és estétől-reggelig állandóan dolgoznak. A film felvételei Stein Márton, a Magyar-Holland Kulturgazdasági Rt. igazgatójának irányítása mellett már javában folynak. A film tulajdonképpeni tervezője és rendezője Geszti Lajos tanár, aki a pedagógus szemével intézi a munkálatokat. A film 1600 méter hosszú lesz és a felvételeket Karban József, az ismertnevű pesti operatőr végzi.

CARL LAEMLE
Karlsbadban
Bauer Kató, egy
budapesti uri-
leány társaságá-
ban.

DR. DE COUNTRY

a Bureau Universitaire du Film Scientifique
igazgatója, Páris

A MAGYAR—FRANCIA OKTATÓFILM-CSERE

Bármennyire is elismerik az oktatófilmek fontosságát és jelentőségét a tanítás szempontjából, — mégis Európa nem minden államában vezetik be az oktatófilmet. Örömmel konstatalom, hogy Magyarország is azok közé az európai országok közé tartozik, ahol a filmnek nagy szerepe van az oktatás körül. Ezzel szemben megállapíthatom, hogy sok országban maguk a hatóságok akadályozzák az oktatófilm kellő kihasználását, más országban viszont a vámkérdés az, amely megnehezíti az oktatófilmek importját. Mert csak természetes, hogy az oktatófilmre nem lehet ugyanazt a vámot kivetni, mint a normálfilmekre.

Érdekes, hogy — tapasztalatom szerint — sok országban maguk a tanári testületek fogadták ellenszenvvel az oktatófilmeket, hangoztatván, hogy ezek az oktatófilmek feleslegessé teszik majd a tanerőket. Ma már ez az ellenszenv némileg enyhült. Főleg Budapesten sikerült a középiskolai tanárok tavalyi kongresszusán érvényre juttatnom azt az elvet, hogy a film

segédeszköze a tanárnak, nem pedig annak helyettese, vagy pláne pótlása.

Hogy mennyire helytálló ez a megállapítás, bizonyítja, hogy magam is az oktatófilm segítségével tanítottam és úgy a kis gyerekeknél, mint a felnőtt diákoknál jó eredményeket észleltem. A párisi egyetem orvosi fakultásán a hallgatóság száma megháromszorosodik, ha az előadásokon filmeket is bemutatnak. Franciaországban 220 iskolában körülbelül tizezer előadást tartottak oktatófilmekkel és ezeket az előadásokat az évek során több mint százezer tanuló nézte végig.

Nagy öröm tölt el, hogy amikor Budapesten tartózkodom, látom, hogy Magyarországon, illetve Budapesten az oktatófilm gyártás milyen nagy fejlődést ért el és boldog leszek, ha Magyarország és Franciaország között az oktatófilmcserét intenzívebbé fogom tudni tenni.

Igen fogok örülni annak is, ha e filmforgalom révén a barátság Franciaország és Magyarország között az én szerény közreműködésem révén mélyül.

STERN EXPRESS
FILMSZÁLLÍTÓ
5 Rue Cardinal Mercier
PARIS IX.
TEL.: GUT. 49-08.
Táv. cím: Sternex Paris.
Bécsi fiók
Stern-Express, Wien, VII.,
Lindengasse 49.
Telephon B 39-0-39.
Tel.-Adr.: Sternex Wien.
Budapesti képviselő:
I b u s z - filmszállítás
VII., Akácfa-ucca 5. Telefon: József 418-72 418-73

MAGYAR
FILMIRODA
BUDAPEST, VIII., FŐHERCEG SÁNDOR-UTCA 7.
TELEFON: JÓZSEF 455-10.

★

FILMHIRSZOLGÁLAT:
városi-, községi-, családi-,
gyári-, ipari-, sport
felvételek.

Kockanagyítások, fotózsem.

Budapesti filmpiac. Filmmegjelenések 1929. június havában.

JELMAGYARÁZAT: Megj. = Megjelenési hely. — H = Hossza. — F. = Felírás. — M. = Műfaj

Fősz. = Főszereplők. — C. = Cenzura. — a. = aluli — f. = felüli.

ARTISTICA-FILM RT. VIII., Népszínház-u. 21. Telefon: J. 368-98.	VII/18	Kényes helyzet. — Megj.: Kert. — H.: 1800 m. — F.: Dr. Karla. — Műf.: Vigjáték. — Fősz.: Helene Chadwick, Kenneth Harlan. — C.: a.
	VII/25	Tolvajkisasszony. — Megj.: Kert, Tamara. — H.: 1800 m. — F.: Dr. Karla. — Műf.: Vigj. detektív. — Fősz.: Estelle Taylor, Richard Drew. — C.: a.
CITO-CINEMA VIII., Rök Szilárd-u. 11. — Tel. J. 412-71.	VIII/8	Brodway hercegnője. — Megj.: Tamara. — H.: 1700 m. — F.: Garami. — Műf.: Vigjáték. — Fősz.: Pauline Garon, Jonny Walker. — C.: a.
	15	Rinaldo az ördög szeretője. — Megj.: Kert, Tamara. — H.: 2100 m. — F.: Garami. — Műf.: Kalandor. — Fősz.: Lucifano Albertini. C.: a.
	22	Párisi erkölcsök. — Megj.: Kert, Tamara. — H.: 2200 m. — F.: Garami. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Leon Mathot, André Lafayett. C.: a.
	22	Gösta Berling. Megj.: Corvin, Kamara. — H.: 4400 m. — F.: Pap. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Lars Hanson, Grete Garbo. — C.: a.
TURUL-FILM Budapest, VII., Szövetség-u. 3. Telefon József 369-42.	VIII/8	Kis gróf. — Megj.: Műjég. — H.: 1872 m. — F.: Radó. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Liáne Hajd, Albert Paulig. — C.: a.
	8	Ketten egy asszonyért. — Megj.: Műjég. — H.: 1817 m. — F.: Dr. Bródi. — Fősz.: Viola Dana. — C.: a.
	15	Dzsungel hőse. — Megj.: Kert. — H.: 4300 m. — F.: Szántó. — Műf.: Tarzan film. — Fősz.: Elmo Lincoln. — C.: a.
	29	Tempo Tom. — Megj.: Kert. — H.: 1300 m. — F.: Dr. Bródi. Műf.: Wild vest. — Fősz.: Tom Taylor. — C.: a.
	20	Titokzatos szálloda. — Megj.: Orion. — H.: 2870 m. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Magda Sonja, Livio Pavaneli. — C. f.
FOX FILM R. T. Budapest, VIII., Rök Szilárd-u. 20. — Tel. J. 394-37, 316-58.	VIII/15	A csirkefogó naplója. — Megj.: — — H.: 1830 m. — F.: Szántó. — Műf.: Bűnügy. — Fősz.: Irene Collyer, Don Terry. — C.: a.
	15	Házasságszedelőgö. — Megj.: Kamara. — H.: 1780 m. — F.: Szántó. — Műf.: Társad. dráma. — Fősz.: Mindszentyh, Lia Good. — C.: a.
	15	Blacktowni sheriff. — Megj.: — — H.: 1616 m. F.: Szántó. — Műf.: — — Fősz.: Tom Mix.
	22	Bűnösök kikötője. — Megj.: — — H.: 1716 m. — F.: Szántó. Műf.: Társad. dráma. — Fősz.: Madge Bellamy. — C.: a.
	29	A bün virágai. — Megj.: — — H.: 1930. m. — F.: Szántó. — Műf.: Alaskai dráma. — Fősz.: Nancy Caroll. C.: a.
LEON GAUMONT Budapest, VIII., Rök Szilárd-u. 20. — Tel. J. 301-01, 335-01.	VIII/15	Ejféli utas. — Megj.: — — H.: 2900 m. — F.: Kálmán. — Műf.: Kalandor. — Fősz.: Harry Piel. — C. a.
	22	Caligari. — Megj.: Kert, Capitol. — H.: 1500 m. — F.: Siklóssy. — Műf.: Bizar tört. — Fősz.: Lil Dagover, Conrad Veidt, Werner Krauss. — C. f.
KULTURFILM Budapest, VII., Népszínház-utca 21. Telefon J. 368-98.	VIII/15	Támadás a nyugati express ellen. — Megj.: Kamara. — H.: 2039 m. — F.: Szántó Lajos. — Műf.: Kalandor dráma. — Fősz.: Lee Sumway. — C.: f.
RÁDIUS FILM-IPARI R. T. Budapest, VII., Rákóczi-út 36. — Telefon J. 418-28.	VIII/28	Bánat leánya. — Megj.: Rádus, Forum, Capitol. — H.: 2647 m. — F.: Paeséri. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Anna May Wong. — C.: a.
	28	Csibészkirálynő. — Megj.: Rádus, Forum. — H.: 2200 m. — F.: Siklóssy. — Műf.: Vigj. — Fősz.: Bety Balfour. — C.: a.
STYLUS FILMIPARI Rt. Budapest, VIII., Erzsébet-körút 4. Telefon József 442-59	VIII/29	Édes paprika. — Megj.: Corvin, Kamara. — H.: 2400 m. — F.: Tibor János. — Műf.: Budapesti történet. — Fősz.: Warwick Ward, Eva Gray, Paul Richter. — C.: a.

MŰVÉSZFILM KÖLCSÖNZŐ VÁLLALAT Budapest, VII., Rákóczi- út 40. — Telefon J. 403-97.	VII/18	Annapolis. — Megj.: Tamara, Kert. — H.: 2000 m. — F.: — — Műf.: Dráma. — Fősz.: Jeanette Loff. — C.: a.
	VIII/1	Titokzatos hölgy. — Megj.: Tamara, Kert. — H.: 1900 m. — F.: Radó. I. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Phyllis Haver. — C.: a.
	15	Elet asszonya. — Megj.: Tamara, Kert. — H.: 2300 m. — F.: Szántó L. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Mrs. Wallace Reid. — C.: f.
	22	Eddie Polo farkasveremben. — Megj.: Bodograf. — H.: 2000. m. — F.: — — Műf.: Dráma. — Fősz.: Eddie Polo. — C.: f.
	22	Szerelmem professzora. — Megj.: Tamara, Kert. — H.: 1800 m. — F.: Garani Andor. — Műf.: Vigj. — Fősz.: Marion Nixon, Eddie Quillan. — C.: a.
	29	Tux, a beszélő kutya. — Megj.: Tamara, Kert. — H.: 2200 m. — F.: Radó I. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Joseph Schildkraut. — C.: a.
29	Óriások. — Megj.: Palace, Tamara, Kert. — H.: 2200 m. — F.: Pacséry. — Műf.: Vigj. — Fősz.: William Boyd, Jaqueline Logan, Alan Hale. — C.: a.	
PARAMOUNT FILM- FORGALMI R.T. Budapest, VIII., Rákóczi- út 59. — Telefon J. 344-37.	VIII/29	Elfelejtett arcok. — Megj.: Royal Apollo. — H.: 2389 m. — F.: Paramount. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Clive Brook, Mary Brian, Olga Baclanova. — C.: f.
	29	Szerelmem rabszolgája. — Megj.: Royal Apollo. — H.: 1633 m. — F.: Paramount. — Műf.: Vigj. — Fősz.: Raymond Griffith, Vera Veronina. — C.: a.
	29	Chicago leánya. — Megj.: Décsi, Palace, Corso, Kert. — H.: 2121 m. — F.: Paramount. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Clara Bow, Richard Arlan. — C.: f.
	29	Bolond milliomos. — Megj.: Décsi, Kert. — H.: 1838 m. — F.: Paramount. — Műf.: Vigjáték. — Fősz.: Richard Dix, Nancy Carroll. — C.: a.
UFA-FILM R. T. Budapest, VIII., Kölcsey- ucca 4. — Telefon J. 351-36, 336-21.	VIII 8-14	Vissza Oroszországból. — Megj.: Műjég. — H.: 2408 m. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Henny Porten, Franz Lederer. — C.: a.
	14-21	Páris szüze. — Megj.: Ufa, Műjég. — H.: 2454 m. — Műf.: Vigj. — Fősz.: Anny Ondra, Hans Junkerman. — C.: a.
	14-21	A komédiás leánya. — Megj.: Ufa. — H.: 2778 m. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Jenny Jugo, Enrico Benfer. — C.: f.
	22-28	Fehér rózsák asszonya. — Megj.: Ufa, Orion, Műjég, Capitol. — H.: 2322 m. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Dianna Kareuna, Jack Trevor, Dolly Doris. — C.: a.
	22-28	Egy éjszaka emléke. — Megj.: Ufa, Orion, Műjég, Palace. — H.: 2499 m. — Műf.: Vigjáték. — Fősz.: Lillian Harry, Robin Irvin. — C.: a.
	29	A sors játéka. — Megj.: Ufa. — H.: 2693. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Himansu Rai, Seeta Devi. — C.: a.
29	Csempész-tündér. — Megj.: Ufa. — H.: 2283. — Műf.: Vigjáték. — Fősz.: Jenny Jugo, Enrico Benfer. — C.: a.	
UNIVERSAL-FILM R.T. Budapest, VIII., Népszin- ház-ucca 21. — Tel. J. 391-76.	VIII/22	Denny és a kecske. — Megj.: Palace, Kert. — F.: Kiss Jenő. — Műf.: Vigj. — Fősz.: Reginald Denny. — C.: a.
WARNER BROS First National Vitaphone Pictures VII., Erzsébet-körút 9. — Telefon J. 325-90.	VIII/29	Bűnös-e Mabel Morgan. — Megj.: Kamara, Corvin, Capitol. — H.: 2154 m. — F.: Fodor. — Műf.: Dráma. — Fősz.: Milton Sills, Dor. Maekail. — C.: a.

Hébel nemzetközi szállítmányozó
és elvámolási vállalata

VI., Váci-ut 1. (Westend-palota) — Telefon: Aut. 159-47.

FILMIRODALOM SZAKSAJTÓ

Umberto Colombini: Hollywood visione che incanta. Torino S. Lattes & Co. 1929. Ára Lit. 7.

Colombini neve igen ismert és népszerű az olasz irodalomban. Írt regényeket, novellákat, színdarabokat, verseket és most írt egy filmkönyvet is. Elénk tárja a hollywoodi életet, annak minden titokzatosságát az egyes sztárokról, a hollywoodi műtermi életéről, a sztárok és színészek magánéletéről, szóval mindarról, ami a laikus közönséget, de sokszor magát a szakközönséget is érdekli. Részletesen foglalkozik a szerző a filmtrükkökkel, a filmmontázsszal és egyéb olyan kérdéssel, amely méltán kelthet érdeklődést nemcsak a szakközönség előtt, hanem a laikus publikum körében is.

„The Spotlight“, az angol filmművészetnek ez a reprezentáns kiadványa most jelent meg nyolcadszor, ismételten közölvén sok-sok száz angol film- és színművész fényképét. A kitűnően összeállított diszes könyv óriási szolgálatot tesz az angol filmkultúrának.

Das neue Filmbuch. Verlag Filmkünstler und Filmkunst Berlin W. 30. Rosenheimerstr. 13. Ára 80 fillér.

Das neue Filmbuch elnevezés alatt rendkívül érdekes sorozat indult meg, amelynek első kötete: „Der Ruf des Nordens“ cím alatt került ki a sajtó alól és egy, a sarkvidéken lejátszó drámát tartalmaz. Ezek a sorozatos könyvek elkészült filmek szüzséjét tartalmazzák és nemcsak a nagy-

Amig él,

emlékezni fog ezekre a filmekre:

Singing fool (Az éneklő bolond)

Al Jolson világhírű énekes-hangos filmje

Noé bárkája

Kertész Mihály monumentális hangos filmje

A trafalgári oroszlán

Főszereplők: Várkonyi Mihály és Corinne Griffith. — Hangos és néma változatban

A floridai szűz

Billie Dove — Rod La Rocque

The Souall

Korda Sándor magyar tárgyú filmje

Warner Bros — First National Vitaphon Pict. Rt.

VII., Erzsébet-körút 9—11. (New-York palota.) Telefon: József 325—90. és 325—91.

Ezidei első megjelenésünk

Szeptember 12-én a Kamara

és még egy elsőhetes moziban

AZ ÉGŐ HAJÓ

Dráma a tengeren 8 felvonásban, kb. 2600 méter

16 éven aluliaknak is engedélyezve

Rendezte: CONSTANTIN I. DÁVID

A főszerepben: **Käthe von Nagy** (Nagy Kató)

ANTAL JÓZSEF FILMVÁLLALATA

VII, AKÁCFA-UCCA 4. SZÁM.

TELEFON: JÓZSEF 353-17.

közönségnek, de a mozitulajdonosnak is, aki a filmeket közönségének bemutatja, nagy szolgálatokat tesz. A tartalmas könyvecske olcsó áránál fogva könnyen beszerezhető és esekély pénzért sok érdekes olvasnivalót nyújt a vevőnek.

PROSPEKTUSOK:

D. L. S. Ez a három betű a Deutsches Lichtspiel-Syndikat rövidítése, amely beküldte idei produkeióiról szóló brosuráját. A gyönyörű kiállítású prospektus felsorolja a D. L. S. 1929/30-as anyagát.

Iris-film. Nagyalaku, gyönyörű nyomású album, amit az Iris ezidén a mozitulajdonosoknak átnyújtott. Dr. *Liberty* Márton, az Iris népszerű igazgatója, néhány üdvözlő sorral nyújtja át az albumot, amely 30 válogatott Iris-filmről közöl képeket és néhány szavas ismertető leírást. A gazdag anyagban amerikai, francia és német filmeket találunk, maga az album pedig méltó az Iris névös anyagához.

Paramount. Az idei Paramount-album is rendkívül izléses és ötletesen összeállított munka, amely felsorolja az összes Paramount-filmeket, amelyek az idén Magyarországon megjelentek és mindegyik filmhez Fözli annak rövid összefoglaló tartalmát. Az album első oldalán néhány képet találunk a pesti Paramount-fiókról, a következő oldalon pedig néhány szellemes bevezetősről tájékoztat bennünket a Paramount-fiókról.

UFA, A *magyarnyelvű* prospektusa William *Carol* üdvözlő szavaival kezdődik és áttekintő személyi vonatkozású tájékoztató után a budapesti Ufa-fiók ismerteti idei gazdag anyagát, amely az idei szezonban valóban értékes produkeió lesz.

A *német* kiadása nyomdatechnikai remekmű, csodálatos, színpompás katalógus, amelyben 2 magyar tárgyú filmmel a magyar filmművészet is képviselve van. Mindkét Ufa-katalógus büszkesége a nyomdatechnikának és méltó helyet foglalhatnak el a szakkönyvtárakban.

FILMMŰVÉSZETI ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő: LAJTA ANDOR.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET KÖRUT 30.
Tel. József 363-76.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

1 évre 10 pengő. ♦ ½ évre 5 pengő.

Párizsi szerkesztőség:

Artur Vitner,
2, Square Caulaincourt, Tel. Marcadet 42-99.

Megjelenik minden hónap elsején.
Minden cikkért a szerző felel.

OLVASSUNK SZAKKÖNYVEKET!

A „Filmkultura“ elismerve annak szükségességét, hogy a szakmában dolgozók megismerjék elméletileg saját szakmájukat, magyar és külföldi szakkönyvek közvetítését vállalta el. A külföld gazdag szakirodalma áll rendelkezésére, de egyelőre a következő magyar- és németnyelvű műveket szerezhetik be olvasóink a „Filmkultura“ kiadóhivatala útján, a pénz előzetes beküldése mellett. Megjegyezni kívánjuk, hogy ezek az árak **eredeti árak**, amelyekhez csak a portót és a forgalmi adót számítjuk hozzá. (A márka átszámítási kulcsa: 1:37).

1. Általános szakkönyvek, életrajzok és szórakoztató művek:

LENKEI ZSIGMOND: Ez Amerika! — P	5.—
Lajta Andor: Filmművészeti Évkönyv 1929 — P	5.—
STEFAN LÓRÁNT: Wir, vom Film. (Életrajzok.) Füzve — M	4.—
RICHARD OTT: Wie führe ich mein Kino — M	2.50
— Die Organisation im Film- u. Theaterbetrieb — M	3.—
— Reichs-Kino-Adressbuch 1928 — M	30.—
— mit Monopolkarten — M	50.—
— Jahrbuch der Film-Industrie 1928 — M	30.—
— L. B. B. Kalender 1929 — M	2.—
— Der kleine Aufnahmeleiter, 1929 — M	3.—
— Das Filmmanuskript — M	5.—
— Kinematographisches Jahrbuch — S	6.—
PÁNGZÉL LAJOS: Az én mozim — P	2.—
L. FAWCETT: Die Welt des Films. Kötve — M	10.—
FRITZ WILMS: Lichtspieltheaterbauten — M	—
CURT WESSE: Grossmacht Film — M	—
— 133 Filmstars (filmképek, címek) — M	2.50
CHARLIE CHAPLIN: Halló Európát! — M	4.50
E. M. MUNGENAST: Asta Nielsen, ihr Leben, ihre Kunst, ihre Bedeutung, kötve — M	3.80
félvászonkötésben — M	4.80
egész vászonkötésben — M	4.50
FRED. HILDENBRANDT: Die Tänzerin Valeska Gert. kötve — M	4.50
félvászonkötésben — M	5.80
egész vászonkötésben — M	6.50
WOLFGANG PFLEIDERER: Lichtbild und Filmführer 1923 — M	20.—
GUIDO BAGIER: Der kommende Film — M	20.—
Dr. RUDOLF HARMS: Kulturbedeutung und Kulturverfahren des Filmes — M	1.80
RASCHAUER és FUCHSIG: Der Film als Lehrmittel — P	3.—
Praktischer Wegweiser für Filmregisseure, Architekten und Requisiteure — M	2.—
Ervin Ackerknecht: Lichtspielfragen — M	6.—
Rudolf Kurtz: Expressionismus und Film — M	16.—
Dr. K. Mühsam u. E. Jacobson: Lexikon des Films: Wie ich zum Film kam — M	4.—
Max Olen: Der Weg zum Film — M	2.50
— Asta Nielsen, Biographie — M	1.—
— Henny Porten, Biographie — M	1.—
— Kino-Novellen — M	1.—
Colin Ross: Mit dem Kurbelkasten um die Welt — M	1.—
Béla Balázs: Der sichtbare Mensch — M	3.50
kötve — M	4.80
Ernst Lubitsch u. E. A. Dupont: Hollywood, das Filmparadies — M	1.—
2. Filmtechnika:	
Zombory László: A mozgófénykép és üzeme — P	12.—
Andor Kraszna-Krausz: Kurbel! — M	—

A. R. Schulze: Kinopraxis — M	5.—
Reinhold Dahlgreen: Handbuch für Lichtspielvorführer — M	6.60
Reinhold Dahlgreen: Mein Vorführungsraum — M	1.—
Dr. MENDEL u. F. FELIX: Der praktische Vorführer — M	5.—
GUIDO SEEBER: Der praktische Kameramann — M	5.—
Der Trickfilm — M	5.—
Dr. WALTER FRIEDEL: Elektr. Fernsehen und Bildübertragung, Fernkinematographie — M	5.—
Taschenbuch des Kameramannes — M	5.—
F. P. LIESEGANG und G. SEEBER: Handbuch der praktischen Kinematographie — M	—
Dr. JOACHIM: Die Projektion — M	12.80
MIHÁLY DÉNES: Der sprechende Film — M	10.—
Kötve — M	12.—
JO ENGEL: Der tönende film — M	6.50
A. PLANKL: Der Katgeber des Lichtspielvorführers — M	4.80
Dr. WALTER MEINEL: Hilfsbuch für die Prüfung des Kinovorführers — M	4.—
kötve — M	5.—
Dr. R. RICHTER: Hilfsbuch für den Kameramann — M	1.50
E. G. Lutz und Dr. K. Wolter: Der gezeichnete Film — M	12.—
kötve — M	13.80
Ing. A. Lassally: Betriebskinematographie — M	6.—
— Prüf-Vorschriften für Lichtspielvorführer — M	2.50
O. P. HERRNKIND: Die Schmalfilm-Kinematographie. Füzve — M	6.50
Kötve — M	7.50
Vorschriften über die Anlage und Einrichtung von Lichtspieltheatern — M	—
Hans Pander: Kinematographische Unterrichts-Kurse für Anfänger — M	4.—
Karl Weiss: Lichtes Photographieren — M	1.—
3. Filmjog:	
Dr. BAIK MIHÁLY és Dr. VÁRI REZSŐ: A magyar kinematografia jogszabályai — P	8.—
Dr. BINGERT JÁNOS és Dr. BAIK M.: A mozgófényképüzemek és filmügylek rendszete — P	2.80
Dr. E. Seeger: Das Reichslichtspielgesetz — M	2.—
Dr. Eckstein: Film- und Kinerecht — M	15.—
Dr. WENCEL GERBAUM: Berner Übereinkunft — M	5.—
Dr. JOHN A. FAGG: Urheberschaft und Urheberrecht am Film — M	2.—
Dr. ROBERT BRUNNER: Das Öst. Film- und Kinerecht — M	—

Ne felejtse el,

hogy az elmúlt szezonban a

DANUBIUS

filmjei, a **Volga... Volga!** Itél a Dnyeszter stb. **jelentették a telt házakat.**

A jövő évadban ismét a

DANUBIUS FILMJEI:

Az élő holttes!

A királynő nyakéke

Bessel dr. feltámadása

Titkos parancs

A hadak útja

Az orvos és az asszony

Londoni éjszakák

Szomatrai nagybácsi

A rejtelmes sivatag (Ázsia belsejében)

fogják a legnagyobb anyagi és erkölesi sikert jelenteni.

— **Saját érdekében mindenkinek kötelessége lekötni!** —

**DANUBIUS MOZGÓKÉP-
IPARI RÉSZV. TÁRS.**

Budapest, VII., Akácfa-u. 6., I. em. 2.

Telefon: J. 431-95.

Táviratcím: DANKINO

Érdeklődjék és meg fogja tudni, hogy az évad legbiztosabb **üzleffilmjeit** mutatta be óriási sikerrel az

ARTISTICA-FILM

s ezek:

A falu szégyene

az orosz föld szymphoniája 6 részben

A főszerepben: **EMMA ZESSARKAJA.**

10 helyen hatásos énekbetéttel, mint a „Volga-Volga”-ban.

A miniszter ur

a Vigszínház emlékezetes Államtitkár ur c. darabjának filmváltozata.

ARTISTICA-FILM R.-T. KLEINLEIN

BUDAPEST, VIII., NÉPSZÍNHÁZ-UCCA 21.

TELEFON: JÓZSEF 368-98.

Sürgőnycim: **KLEINLEIN.**

ELSŐ MEGJELENÉSEINK:

	Cím:	Főszereplő:
Augusztus 29.	Asszonyok ostora	John Gilbert
Szeptember 5.	Por és Hamu	Lon Chaney
Szeptember 12.	Drága kis kutyusom	Lew Cody Aileen Pringle
Szeptember 26.	Alvilág árnyai	Rex, a csodakutya
Október 3.	A szerelem álma	Joan Crawford Nils Asther

Metro-Goldwyn-Mayer

Distr Corp. Magyarországi Vezérképviselte Rt.
Budapest, Főherceg Sándor-tér 3. Telefon: J. 444-24 és 444-25.

ELŐKÉSZÜLETBEN A FILMMŰVÉSZETI ÉVKÖNYV

Szerkeszti: LAJTA ANDOR
NOVEMBER ELEJÉN JELENIK MEG
AZ IDEI KÖTET

11-ik
évfolyama

Legjobb hirdetési alkalom!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII.,
Erzsébet-körut 30. sz.
Telefon: József 363—76. szám.

SZÉKESFŐVÁROSI PEDAGÓGIAI FILMGYÁR R. T.

BUDAPEST, HUNGÁRIA-KÖRUT 274. SZÁM.
TELEFON: JÓZSEF 333-08, JÓZSEF 372-83.

Készít: 1. oktató, tudományos, népművelési, ismeretterjesztő filmeket, 2. szemléltető fényképeket, 3. filmdia-positíveket és üvegpositíveket, 4. iskolai oktató-trükkfilmeket, 5. fényképeket, fényképnagyításokat, éghetetlen filmkópiákat.

Iskolai vetítógépeket, „H U N N I A” rendszerű tűzbiztos vetítógépet, filmdia-positív és üvegdiaposítív vetítógépeket. Idegen felvételeket szakszerűen és gondosan kidolgoz.

Idegen számlára vállal: bér munkát, ipari, mezőgazdasági filmeket, családi

felvételeket, intézetek ünnepélyeiről filmfelvételeket, reklám trükkfilmeket és egészségügyi filmeket.

Ezek mellett szállít: a) teljes műsorokat: iskoláknak, népművelési bizottságoknak, intézeteknek, egyesületeknek, kaszinóknak, magánosoknak; b) kiegészítő műsorokat: **mozgósínház-tulajdonosoknak rendes ifjúsági előadásokhoz.**

Kölcsönöz: vetítógépeket, film- és üvegdiaposítív vetítőket.

Kivánatra: **teljes ismeretterjesztő előadásokat rendez.**

Magyar filmfeliratokat szép kivitelben és olcsón vállal.

NYERSFILM

POZITIV, NEGATIV EREDETI GYARI ARON

KINECHROM, PANKINE, SUPERPAN (éjjeli felvételekre). SZINES POZITIV, ANILINFESTÉKEK.

Vezérképviselő Magyarország részére:

LAJTA ANDOR

Budapest, VII., Erzsébet-körut 30. Telefon: J. 363-76.

A Royal-Apollo

lekötötte:

Fox Folies

A revük királynője. Tánc, zene, ének, a legszebb görögök szászai. Csupa szín, pompa és jókedv. — A ragyogó ensemble élén **Sue Carol**, **Lola Lane**, **Dixie Lee**, **David Rollins**.

A négy ördög

Murnau mesteralkotása, **Hermann Bang** világhírű novellájának filmváltozata, a magyar **Rappé Ernő** szenzációs zenéjével. — Főszereplők: **Janet Gaynor**, **Charles Morton**, **Nancy Drexel**, **Barry Norton**, **Farrel Mc Donald**. Az idei szezon kimagasló filmje.

Örvény

Frank Borzage, a „Hetedik mennyország“ és az „Ucca angyala“ híres rendezőjének legújabb remeke. Főszereplők: **Charles Farell** és **Mary Duncan**. A film fenséges zenéje a természet hatalmas orkesztere. A zúgó őserdő, a dörgő vizesések, a havas orkán, amelybe belesír két egymást kereső szív vágyódása a boldogság után.

Krisztina

A gyönyörű film háttere a szelmalmok és tulipánok hazája: Hollandia. — Főszereplői: **Janet Gaynor**, **Charles Morton**, **Rudolf Schildkraut**, **Lucy Dorraine**. — Álmodások és vágyak elégiája ez a film, amely visszavarázsolja első szerelmünk édes-bús tavaszát.

Fox Movietone News

a hangos, a zenélő, a beszélő

FOX-JOURNAL a legfrissebb filmriport

FILMKULTURA

SZERKESZTI: LAJTA ANDOR

II. ÉVFOLYAM
= 9. SZ. =
1929. SZEPT. 1.

HIRSCH LAJOS
a Star-filmgyár ügy-
vezető igazgatója.

(Foto Halmi felv.)

ÁRA 1 PENGÓ